

Hvem var Odin?

Af Henrik Stevnsborg

En høj olding med kun eet øje, iført en fodlang blå kappe, og bevæbnet med et langt spyd. Undertiden kommer han vandrende, altid alene, ad de små veje, og med den store hat godt ned i panden, til andre tider kommer han ridende; så går det til gengæld stærkt, for hesten har otte ben, og den bevæger sig med vindens hastighed. Med disse kendetegn kan der kun være tale om én bestemt skikkelse, nemlig guden Odin; men trods den entydige identifikation er Odin ikke desto mindre den mest komplicerede af alle gudeskikkelser i den nordiske mytologi, ja, skikkelsen er så kompliceret og fremviser så mange forskelligartede træk, at man må spørge sig selv, om der vitterlig kun er én Odin-figur, eller om der er flere. Det spørgsmål skal forfølges nærmere i det følgende.

Guden

Efter den nordiske gudelære (1), asatroen som den almindeligvis kaldes, er Odin øverste gud, gift med gudinden Frigg, og høvding for Tor, Tyr, Frej og alle de andre guder. I sin kongshal i himlen, tækket med gyldne skjolde og oplyst af blinkende sværd, troner han for bordenden med sine fire kæledyr, to ulve og to ravne, og til denne hans Valhal med 540 døre, ad hvilke 800 mand kan passere på en gang, kommer krigere efter døden, når de er faldet med ære på slagmarken. Odin lader sine valkyrier hente dem, så de hos ham kan fortsætte deres krigeriske idrætter; dag efter dag fælder heltene da hinanden – blot for at genopstå om aftenen, hvor de fester på flæsk og mjød. Men en skønne dag får det ende. Når det store Ragnarok kommer, skal Odins kæmpehær af krigere slås for alvor. Fjenden er de overnaturlige, overdimensionerede væsener, jætterne, som bor ved Verdens ende, og med hvem guderne bestandig ligger i konflikt. Den sidste kamp er dog tabt på forhånd, for alt går under i Ragnarok, både mennesker, jætter og guder.

Skønt myter om guden Odin og hans bedrifter kan spores i materiale helt ned til middelhavsløndene (2), er hovedkilden til vor viden om Odin og asatroen det norrøne stof, d.v.s. norsk-islandske skjaldevers og prosatekster som f.eks. sagaerne. Vigtigst er dog Eddaen (3), der med sine mange gude- og heltegedte nærmest er en skandinavisk bibel. Eddaen deles almindeligvis

Odinstatue i papmaché, rejst af medlemmer af Ásatrúafelagid, der har været et anerkendt trossamfund på Island siden 1973. Billedet er optaget med H8-videokamera af musiketnologen Svend Nielsen i september 1992. Statuen stod da opstillet nær hovedvejen nord ud fra Reykjavik mod Snafellsnes.

i en yngre og en ældre del. Den yngre Edda tilskrives den islandske høvding, skjald og historiker Snorri Sturluson og stammer fra ca. 1225. Den ældre Edda, derimod, er vanskeligere at datere, og dens forfatter er ukendt. Den findes i et gammelt håndskrift, som blev opdaget på Island i 1600-tallet, herfra kom håndskriftet i 1662 til Det kongelige Bibliotek i København, og i 1971 blev det leveret tilbage til Island. Af Den Ældre Eddas digte er de bedst kendte Vølvens Spådom og Den Højes Tale («Völuspá» og «Hávamál»). I begge spiller Odin en fremtrædende rolle. Det er således ham, der fører ordet som Den Høje, og som i fyndig ordsprogsstil belærer menneskene om, hvorledes de skal forholde sig til venskab, tillid og død. Det er Odin, der siger:

»Fæ dør, frænder dør,
også du skal dø:

eet ved jeg, som aldrig dør,
dom om hver mands død«
(Thøger Larsens oversættelse).

Eddamanuskripterne fik kun få, og meget lærde, læsere; og selv om der efterhånden blev tilvejebragt oversættelser til dansk af den norrøne litteratur, så var Renæssancens og Oplysningstidens danske antikvarer langt mere optaget af den græske og romerske mytologi end af den nordiske. Folkeejere blev Odin og asatroen derimod, da Romantikken i 1800-tallet satte den nationale fortid på den offentlige dagsorden. Vi betegner idag den første halvdel af 1800-tallet som Guldalderen, men er tilbøjelige til at glemme, at for dem, der levede dengang, var det alt andet end en guldalder, men tværtimod et nulpunkt i både økonomisk, politisk og kulturel henseende. Det var på denne afgrundens rand med englandskrige, bombardement af København, flådetab og statsbankerot, at der blev spejdet bagud i historien for at finde opmuntring, og hér var det, øjet faldt på myterne fra Nordens fjerne fortid. At denne fortid, denne gude- og heltealder, kunne – og skulle – opfattes som en forjættelse af fremtiden var en tanke, der var gængs i Guldalderen (4).

Digteren Adam Oehlenschläger besvarede Københavns Universitets prisopgave i år 1800: »Var det gavnligt for Nordens skønne litteratur, om den gamle nordiske mytologi blev indført og antaget i stedet for den græske?« Svaret var »ja« (5), og Oehlenschläger høstede siden laurbær på digte som »Guldhornene«, der jo netop forherliger de »hensvundne dage, da det strålte i Norden«. Grundtvig udgav i 1808 en bog om den nordiske mytologi (6), hvori han genfortalte og tolkede de gamle heltesagn og gudemyter, og hvori han med et kunstgreb fik sidestillet Odin med Kristus, begge underordnet Gud som Alfader. 1832 blev Grundtvigs mytologi genudgivet i en fuldstændig omarbejdet udgave på 635 sider (7). Igen var formålet er bidrage til Danmarks åndelige genrejsning ved at lade læserne spejle sig i den stolte fortid (8).

Myterne skulle ifølge Grundtvig opfattes symbolsk og som »billedtale«. Hvad det nærmere vil sige, redegjorde Grundtvig selv for i en række foredrag, han holdt i vinteren 1843-44 under overskriften »Bragesnak«. Et af disse foredrag handlede om Odin, der fremstilles som et billede på alderdom kombineret med livskraft. Da nu oldtiden havde været Danmarks ungdom, og middelalderen Danmarks manddom, måtte 1800-årene være Danmarks alderdom. Men hvor var al den odinistiske livskraft blevet af? Dén så Grundtvig ikke meget til i sin samtid, hvorfor han som sit brændende ønske udtalte: »Måtte det derfor kun stadfæste sig, at Odin virkelig kommer til os igen, før vi ved det, da må vi allesammen sige: Velmødt!« (9).

Den grundtvigske myteopfattelse blev omsat til praktisk folkeoplysning

gennem højskolerne, hvor nordisk mytologi hørte til det faste pensum, sammen med Danmarkshistorie og salmer og sange. Glansen gik imidlertid af myterne mod slutningen af 1800-tallet, da sprogforskeren Sophus Bugge satte et stort spørgsmålstegn ved, om den nordiske mytologi overhovedet er nordisk. Bugge påviste, at myterne ikke er groet ud af nogen oldgammel norrøn, endsige dansk, mundtlig tradition, men at ihvertfald dele af mytestoffet er fælleseuropæisk gods, som nåede Norden i Vikingetiden – via Irland (10). Disse forskningsresultater kom som et chok, ja, faldt som en »brandfakkel« (11), og fik højskolerne til at opgive mytologien. »Aserne og jætterne var«, som en højskolemand udtrykte det i 1889, »gået under i realismens Ragnarok« (12).

Jætten

I lighed med sprogforskere, religionshistorikere og arkæologer må også folkemindeforskerne henregnes til »realisterne«. Selve indsamlingen af folkeminder er et barn af Romantikken, nøjagtig lige som Oehlenschlägers digte og Grundtvigs mytologi er det. Op gennem 1800-tallet blev der indsamlet et kolossalt materiale, bestående af viser, ordsprog, eventyr og sagn, altsammen nedtegnet efter »folkemunde«, og altsammen med det formål at dokumentere det danske folks sæder og skikke og trosforestillinger i »gamle dage«. På baggrund af undersøgelser i dette stof offentliggjorde folkemindeforskeren Axel Olrik i 1901 en større afhandling om Odin.

Olrik understregede selv, at han i sin Odinforskning var gået frem som en »plantegeograf« (13), og derfor systematisk havde lagt sagn ved sagn. Det var tydeligvis Olrik magtpåliggende at præsentere sin forskning som en slags naturvidenskab og sig selv som »realist« (14). Modsæt romantikerne, der jo havde en cyklisk tidsopfattelse (engang var det guldalder, det er det ikke længere, men det bliver gyldne tider igen), var Olrik inspireret af darwinistiske udviklingsteorier og havde derfor den forestilling, at historien bevæger sig opad og fremad i en lige linie fra de primitive stadier til de stadig mere udviklede. Asatroens Odin anså Olrik for »udviklet« og som hørende til den »højere mytologi«, folkesagnenes Odin måtte derimod tilhøre et lavere, d.v.s. tidligere, trin end asatroen (15). Dette stadium lå med andre ord forud for Eddaen, skjaldedigtene og sagaerne, og skulle altså efter Olriks opfattelse være blevet fastholdt i den mundtlige overlevering lige siden Danmarks oldtid.

Dén konklusion kan man diskutere; men man kan ikke diskutere, at Olrik med sine undersøgelser dokumenterer eksistensen af en levende folketro, som fandtes langt op i 1800-tallet, og som aldeles ikke mindedes Odin som nogen gud for helte og krigere, endsige som Den Ophøjede i Valhal. Tvært-

imod fremtræder Odin i sagn efter sagn – hans navn kan være mere eller mindre forvrænget: »Un«, »Oen«, »Goen«, »Hoen«, »Horn«, »Wojen«, o.s.v. (16) – som et overnaturligt, rovdyragtigt væsen, der huserer om natten. Man talte om »Odinsjægeren«.

Med en rytterhær af dæmoner og dødningsfarer dette nattegespenst hen over himlen i vildt raseri, fulgt af sine gale hunde. Et sagn fortæller: »En karl gik over gården for at fodre, og da kom Hoens jægere flyvende. Som de sagde, sagde han det efter dem, men så kom de og slog ned på ham, og hvis han ikke var sluppen ind ad stalddøren, så havde de split ham ad« (17). Denne Odin »jager skovkællinger«, som det udtrykkes, d.v.s. han forfølger skovens kvindelige troldvæsener; men undertiden bryder han også ind i menneskenes huse, og det var et udbredt sagn i Jylland, at Odin i så fald kunne finde på at flå en tyr i stumper og stykker i ren ekstase – »næste morgen fandt man kun klovene« (18).

I et andet sagn hedder det: »... Stuehuset (var) saadan indrettet, at der var tre Døre, lige for hverandre, og hvor det er Tilfældet, der har Uns Jæger Lov til at fare ind igjennem. Saa kom han en Gang farende der forbi og fløj der igjennem med hans Hunde. Men nu skulde han ogsaa have Lov til at tage et levende Dyr med sig, hvilket han helst vilde have, og saa tog han en So, der gik i Gaarden, og splittede den ad til Hundene, saa de hver fik et Stykke« (19). Dette farende uhyre svarer smukt til sit navn, eftersom Odin skal betyde »Den Rasende« (20); men nogen gud er Odin ikke i sagnene. Han skal snarere søges blandt asernes fjender, jætterne. Odin blev da også, som det berettes i sagn fra Møn, i folkesproget kaldt Jøn Upsal. Jætten fra Uppsala (21).

Mennesket

Folkemindeforskningen er en relativt ung videnskab, historien, derimod, en gammel disciplin. Saxos Danmarks Krønike stammer tilbage fra 1200-tallet, og Saxo kender udmærket Odin, om hvem han i sit Hading-kapitel i krønikens 1. bog noterer: »Han opholdt sig hovedsagelig i Upsal«. Saxo understreger dog i Balder-kapitlet i Danmarkskrønikens 3. bog, at det egentlig var i Byzans, på grænsen mellem Europa og Asien, at guderne »havde deres hovedsæde« – og angiver dermed en rejserute for Odin Asien-Sverige retur.

En tilsvarende tur tværs gennem Europa, blot langt mere detaljeret beskrevet, findes hos den tidligere omtalte islandske historiker Snorri Sturluson, bl.a. i hans »Heimskringla« fra 1200-tallet om de svenske og norske kongers historie (22). Her fortælles om Odin, at han var efterkommer af kongerne i det sagnospundne Troja og havde store ejendomsbesiddelser i »Tyrkland«. Nogen helt almindelig godsejer var han dog ikke. Han kunne således slå sine fjender med rædsel, og hans soldater var de rene bersærker;

Johannes Wiedewelt: Odin, 1780'erne. Tusch, tuschering og vandfarve. 376x477 mm. Kunstakademiet, Samlingen af Arkitekturtegninger.

selv talte han altid i smukke, rimede vers og kunne med sin slebne tunge besnakke hvemsomhelst til hvadsomhelst; han kendte runeskriftens hemmelighed og han kunne ændre sit udseende, gøre sig stor eller lille og for den sags skyld antage dyreskikkelse. Denne Odin kunne forudse, at en stor fremtid ventede ham i Norden. Han drog da op fra »Tyrkland«, satte med et følge af »asia-mænd« – altså aser – kursen mod »Gardarige« (velsagtens Rusland), og rykkede derfra gennem Sachsen og Westfalen til Frankrig. Alle disse lande erobrede Odin og indsatte sine sønner som konger. Dernæst gjaldt erobringstogtet Jylland og Fyn med Odense (»Odins vi«) samt endelig Sverige og Norge. Sit mere permanente hovedkvarter op slog Odin ifølge Snorri i Sverige.

Som det ses, opfattes Odin ikke som en gud, og heller ikke som en jætte, men nærmest som en faktisk eksisterende person. Forklaringen kan være den, at både Saxo og Snorri som gode kristne vil lægge en passende ironisk distance til den hedenske fortid og al dens afguder. Den mistanke bestyr-

kes, når man i Danmarkskrønikens 1. bog læser Saxos mærkværdige beretning om, hvorledes Nordens konger engang lod støbe en statue af Odin af pureste guld, men at Odins hustru Frigg forså sig på guldet. Til slut tog hun sig en handlekraftig elsker, som stjal Odinstatuen og lod den omsmelte for at tilfredsstille Friggs »pyntesyge«. Herefter nedlagde Odin skamfuld hvervet som gud, en Midodin tog hans plads, og først da Frigg døde, kunne Odin vende tilbage. I krønikens 3. bog fortælles, hvorledes en mand ved navn Oller ligeledes skal have vikarieret for Odin i en periode, og nøjagtig som Midodin skal denne Oller have været en stor troldkarl. Af sammenhængen hos Saxo må man forstå, at det var Odin også – en stor troldkarl, hverken mere eller mindre. For guderne var jo, siger Saxo direkte i sin 3. bog, »mere guder af navn, og vi kalder dem kun sådan, fordi hedningerne gjorde det, og ikke fordi de virkelig var det«.

Både Snorri og Saxo vil kort sagt skrive Odin ud af mytologien og ind i historien. Et sådant forehavende havde gamle aner, eftersom der allerede i antikken fandtes filosoffer, som mente, at alle guder engang har været mennesker (23). Mest vidtgående inden for denne tradition er dog nok den mangeårige lektor ved Frederiksborg Statsskole, forfatteren Peter Grove, der i en bog fra 1961 har hævdet, at Odin i virkeligheden er identisk med Attila (24). Attila var hunnerkongen, som satte Europa på den anden ende i folkevandringstiden, og hvis ambitioner om at blive Verdens Herre først blev bremset af en allieret romersk-germansk hær på De katalauniske Marker i Frankrig i sensommeren 451. Indtil da havde hunnerne – om hvem man ikke ved meget andet, end de var et ekstremt mobilt rytter- og nomadefolk fra Asien – underlagt sig det meste af Europa. Attila, der var berygtet for sin tørst efter kvinder og guld, blev eneheriker i 445, og han og hans beredne asiatiske militærmagt spredte præcis lige så meget skræk og rædsel som en invasion fra Mars ville gøre det idag. Attila var grusom, han var en vinder, og han tvang de besejrede folk til at dyrke sig som en gud.

Grove hæfter sig bl.a. ved selve ordet Attila, der ikke var mandens hunniske navn, men hans gotiske kælenavn, og betyder »lille far« eller »Fader«. Også Odin bar tilnavne; 169 er optalt (25), hvoraf et var »Alfader«. Grove hæfter sig ligeledes ved, at der i både dansk, angelsaksisk og norrønt sagnstof optræder en kong Adils, som uvægerligt er svensk, og som almindeligvis siges at regere i Uppsala. Denne Adils identificerer Grove med Attila (26) og drager derpå den slutning, at hunnerkongen tillige fik underlagt sig Danmark, Norge og Sverige.

Til støtte for Groves teori kan fremføres, at den byzantinske udsending Priskos i en rapport om sit ophold ved Attilas hof i Ungarn i 448 nævner, at hunnernes magtsfære strakte sig helt op til »øerne i oceanet«, hvilket kan være England, hele Skandinavien eller de danske øer (27). Det er ligeledes

tankevækkende, at der pludselig i vers 1285 af middelalderdigtet »Nibelunge Noth« omtales en fyrste ved navn »Hâwat von Tenemarke« (28), altså fra Danmark, mellem de talrige repræsentanter for undervungne folk, der opholder sig hos hunnerkongen Etzel – som Attila hedder i Nibelungendigtningen. Hertil kommer den ældste ungarske krønike, »Cronica Hungarorum«, som stammer fra 1200-tallet, og som er forfattet af biskop Chartucius. Biskoppen skriver direkte, at først rykkede hunnerhæren frem mod Litauen, derfra satte den over Østersøen og invaderede Sverige. Fra Danmark, der blev erobret efter et blodigt slag, udskibede tropperne sig i Nordsøen, og stødte ad Rhinen frem til Køln, som blev taget med storm, før hunnerhæren fortsatte sin hærgen gennem Centraleuropa (29). Iøvrigt melder også Saxo i sin krønikes 5. bog om voldsomme kampe mellem danske og hunniske styrker, ligesom forestillingerne om en kæmpemæssig »hunchær« har sat sig spor i norsk folketradition (30). Nok er Groves dokumentation spinkel; blankt afvise hans teori tør man på den anden side ikke (31). Det kan være mindet om faktiske begivenheder i Norden i midten af 400-tallet, der er bevaret i beretningerne om Odin og asernes udvandring fra Asien.

De tre Odin'er

Hvem var da Odin? Svaret må blive, at der antagelig har været tre skikkelser af det navn: Den Ophøjede i Valhal, folketroens farende uhyre, og måske endda hunnerkongen Attila. Selve tanken om flere Odin'er er for såvidt ikke ny. Den blev formuleret allerede i 1700-tallet (32), og klarest af P. F. Suhm, en af de mest vidende og mest produktive danske historikere nogensinde. Suhm udgav i 1771 en bog om Odin. I denne, der er bind tre i en større Danmarkshistorisk fremstilling, understreges, at nok blev der engang i Norden dyrket en gud ved navn Odin; men da »Alle Folks ældste Historie er blandet med deres Theogonie og Cosmogonie« (33), er dét ikke i sig selv noget bevis for, at Odin var en gud. Tværtimod konkluderer Suhm, at der må have været tre personer af navnet Odin: Odin den 1., som i en fjern fortid indførte soldyrkelsen i Lilleasien; Odin den 2., som omkring 500 f. Kr. med sine aser vandrede til Norden; og Odin den 3., som kom hertil ca. 70 f. Kr. Dateringerne regnede Suhm sig frem til ved at tælle baglæns i bl. a. de nordiske og angelsaksiske kongerækker (34). Suhms regnestykker må idag afvises som udslag af en fuldstændig vildtvoksende lærdom. Ligeså må man forkaste Suhms grundlæggende ide om, at alle tre Odin'er skal have været mennesker. På den anden side var det netop Suhms Odin-bog, der i sin tid vakte såvel Oehlenschlägers som Grundtvigs interesse for det oldnordiske (35). Og den gamle Odin-bog kan stadig inspirere. F. eks. til den her fremsatte teori om de tre Odin'er: Guden, jætten og mennesket.

Noter

1 Om den nordiske mytologi, se f. eks. Anders Bæksted, *Nordiske guder og helte*, 2. udg. 7. opl., 1998. Om Odin findes iøvrigt en fuldstændig uoverskuelig litteratur; men for en oversigt med kildehenvisninger, se f. eks. E.F. Halvorsen, *Odinn*, i *Kulturhistorisk leksikon for nordisk Middelalder XII*, 1967, sp. 503-509. En detaljeret fremstilling giver Jan de Vries, *Altgermanische Religionsgeschichte II*, 3. unveränderte Auflage (=Grundriss der germanischen Philologie 12/II, Werner Betz (Hrg.)), 1970, s. 27-106. 2 F. eks. i beretningen om, hvorledes langobarderne fik deres navn af Odin selv, se Paulus Diaconus, *Pauli historia Langobardorum*, L. Bethmann et G. Waitz (eds.), 1897, I, ix. 3 Se f. eks. Jonna Louis-Jensen, *Eddadigtning*, i *Den Store Danske Encyclopædi* 5, 1996, s. 365-366. 4 Se f. eks. Gerd Wolfgang Weber, *Nordisk fortid som chiliastisk fremtid. Den »norrøne arv« og den cykliske historieopfattelse i Skandinavien og Tyskland omkring 1800 – og senere*, i *The Waking of Angantyr, Acta Jutlandica LXXI:1, Humanities Series 70*, Else Roesdahl and Preben Meulengracht Sørensen (eds.), 1996, s. 73. 5 Steffen Auring m.fl., *Dansk litteraturhistorie 5. Borgerlig enhedskultur 1807-48*, 1984, s. 294. 6 N.F.S. Grundtvig, *Nordens Mythologi, eller Udsigt over Eddalæren, for dannede Mænd, der ei selv ere Mythologer*, 1808. 7 N.F.S. Grundtvig, *Nordens Mythologi, eller Sindbilled-Sprog, historisk-poetisk udviklet og oplyst*, 2. omarb. udg., 1832. 8 Om 1832-mytologien som kulturkampskrift, se f. eks. Jens Peter Ægidius, *Bragesnak. Nordiske myter og mytefortælling i dansk tradition (indtil 1910)*, 1985, s. 65-66. 9 N.F.S. Grundtvig, *Udvalgte Skrifter 8, Holger Begtrup (red.)*, 1909, s. 645. 10 Sophus Bugge, *Studier over de nordiske Gude- og Heltesagns Oprindelse*, I. rk., 1881-1889, især s. 7-9. 11 Axel Olrik, *Sophus Bugge, Danske Studier 1907*, s. 183. 12 Roar Skovmand, *Folkehøjskolen i Danmark 1841-1892*, 1944, s. 428. Lidt mere nuanceret hos Jens Peter Ægidius, *Bragesnak ...*, s. 169 ff. samt tillige *Bragesnak 2. Den mytologiske tradition i dansk folkeoplysning i det tyvende århundrede (1910-1985)*, 1992, hvori Ægidius påviser, at der til stadighed har været enkelte, fremtrædende repræsentanter for »den mytologiske højskole«. 13 Axel Olrik, *Odinsjægeren i Jylland*, i *Dania VIII*, 1901, s. 139. 14 Jfr. f. eks. bemærkningerne til Gudmund Schüttes disputats 21. marts 1907, hvor Olrik taler om »vor tids videnskab med dens krav på lovmæssighed i stoffet, på sandhed i forklaringen«, *Dansk Folkemindesamling 1917.3. Axel Orlis Samling, Grundsætninger I*. Se også forskningsoversigten, kapitel 2, i Axel Olrik og Hans Ellekilde, *Nordens Gudeverden I, 1926-1951*, s. 10-29. 15 Axel Olrik, *Odinsjægeren ...*, s. 140 og 171. Den direkte inspiration hertil havde Olrik fra en gymnasielærer i Berlin, Wilhelm Schwartz, som den 27. marts 1850 ved en skolehøjtidelighed forelæste over Odin og Frigg i såvel den nordiske mytologi som i folketroen, se: Wilhelm Schwartz, *Der heutige Volksglaube und das alte Heidenthum*, i *Programm womit zu der öffentlichen Prüfung der Zöglinge des Friederichs-Werderschen Gymnasiums ... ergebnst einladet*, 1850. Jfr. *Dansk Folkemindesamling 1917.11. Axel Orlis Samling, Nordiske Myther. Forelæsninger 1908. Indledning*, s. Xv-Xlr. 16 Se opslaget »Odins jæger« i H.F. Feilberg, *Bidrag til en Ordbog over jyske Almuesmål II, 1894-1904 (optryk 1977)*, s. 730-733. 17 Evald Tang Kristensen, *Danske Sagn II*, (2. udg.) 1980, s. 106. 18 Axel Olrik, *Odinsjægeren ...*, s. 142. 19 Evald Tang Kristensen, *Danske Sagn II, ny række*, 1929, s. 85. 20 Adam af Bremen, *Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*, lib. 4, xxvi: »Wodan, id est furor«. 21 F. eks. J.M. Thiele, *Danmarks Folkesagn II*, 1843, s. 192; Evald Tang Kristensen, *Danske Sagn II ...*, s. 103; Evald Tang Kristensen, *Danske Sagn II, ny række ...*, s. 79-80. 22 Jfr. ligeledes fortalen til Snorris eddasagn samt *Dansk Folkemindesamling 1917.9-10. Axel Orlis Samling, Asernes indvandring*. 23 Fænomenet kaldes euhemerisme, se f. eks. Frank de Caro, *Euhemerism*, i *Folklore. An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music and Art 1*, Thomas A. Green (ed.), 1997, s. 259-260. Om denne »græske ide« hos Saxo, se Inge Skovgaard-Petersen, *Da Tidernes Herre var nær: studier i Saxos historiesyn*, 1987, s. 81-87. 24 Peter Grove, *Danmarks Daab. På opdagelsesrejse i Danmarks ældste sagntid*, 1961. 25 Jfr. optællingen i Hjalmar Falk, *Odensheite (=Videnskapselskaps skrifter. Hist.-filol. klasse nr. 10)*, 1924. 26 Denne iagttagelse – og i det hele taget megen inspiration – skylder Grove folkemindeforskeren Niels Lukman, der i sin disputats *Skjoldunge und Skilfinge. Hunnen- und Herulenkönige in ostnordischer Überlieferung*, 1943, f. eks. s. 97 og s. 106 fastslår, at historiske personer fra Sydøst-Europa i folkevandringstiden optræder i nordisk sagstof. 27 Jfr. Niels Lukman, *Skjoldunge ...*, s. 97 med tilhørende note 2. I engelsk oversættelse i C.D. Gordon, *The*

Age of Attila. Fifth-Century Byzantium and the Barbarians, 1961, s. 91. 28 Jfr. Niels Lukman, Skjoldunge ..., s. 105. Se Wilhelm Grimm, Die Deutsche Heldensage, 1829, s. 69. 29 Jfr. Niels Lukman, Skjoldunge ..., s. 105-106. Det pågældende sted i Chartuisius' »Cronica« er gengivet i A. Thierry, Historie d'Attila II, 1856, s. 450. 30 Olav Bø, Hunehær, Kulturhistorisk leksikon for nordisk Middelalder VII, 1962, sp. 87-88. 31 Lotte Hedeager, Skygger af en anden virkelighed. Oldnordiske myter, 1997, er antydningvis inde på samme tanke, især s. 129-130. Søren Nancke-Krogh, Shamanens hest. Tro og magt hos vikingerne, 1992, tager for givet, at hunnerne har været i Norden, især s. 64. 32 F. eks. Thormod Torfæus, Series dynastarum et regum Daniæ, 1749, s. 113-124. 33 P.F. Suhm, Om Odin og den hedniske Gudelære og Gudstieneste i Norden, 1771, s. 69. 34 Se også de alenlange regnestykker i P.F. Suhm, Critisk Historie af Danmark udi den hedenske Tid fra Odin til Gorm den Gamle, 1774, især s. 333 ff. 35 Leo Tandrup, P.F. Suhm, i Dansk Biografisk Leksikon (3.udg.) 14, 1983, s. 195.

Summary:

Who was Odin?

Who was Odin? The answer must be that there have probably been three beings of that name: The Revered one in Valhalla, the wild huntsman of folklore and perhaps even Attila the Hun. The actual idea of the three Odins is not however new. It was first put forward as early as the 18th century and strongest by P. F. Suhm, one of Denmark's most learned and productive historians of all time. In 1771, Suhm published a book entitled: »Odin og den hedenske gudelære« (»Odin and the Heathen Theology«). In this, which is volume 3 of a major history of Denmark, he concludes that there must have been three Odins: Odin number 1, who in the distant past introduced sun-worshipping in Asia Minor; Odin number 2, who around 500 B.C. wandered up to Scandinavia with his Ases and Odin number 3 who came here around 70 B.C. Suhm worked out the dates by counting backwards through the regnal lists of Nordic and Anglo-Saxon kings. Today his calculations must be rejected as an example of completely wild scholarship as must his basic idea that all three Odins were human beings. But Suhm's 18th century book can still provide inspiration, for instance, for the theory put forward in this article of the three Odins: the god, the giant and the person.